

Чингизхоннинг тўнгич ўгли Жўжи (Жўчи) хакидаги энг бахсли мавзулардан бири унинг насаби хисобланади. Ўрта аср манбаларида бу ҳақда турли ривоятлар учрайди, аммо аксарият тарихчилар унинг Чингизхоннинг расмий ва қонуний ўгли сифатида тан олинганини таъкидлайдилар.

Жўжи зинодан тугилганми? Тарихий манбалар ва бахслар

Мугуллар империяси тарихи хакидаги энг машхур бахслардан бири Чингизхоннинг тўнгич ўгли Жўжининг келиб чиқиши масаласидир. Ушбу бахс XIII асрданок бошланган бўлиб, сиёсий қурашларда ҳам муҳим қурол сифатида қўлланилган.

Бўртанинг асир тушиши

1180-йиллар атрофида Чингизхон (Темучин)нинг рафикаси Бўрта меркитлар томонидан ўгирлаб кетилади. У бир неча ой давомида меркитлар кўлида бўлади.

Темучин кейинчалик Ванхон ва Жамуха ёрдамида меркитларга қарши юриш қилиб, Бўртани озод қилади.

Орадан кўп ўтмай Бўрта ўғил фарзанд дунёга келтиради. Бу болага «Жўжи» деб исм қўйилади. Мугул тилида «Жўжи» сўзи «келгинди», «мехмон» ёки «ташқаридан келган» маъноларини англатиши ҳақида фикрлар мавжуд.

Насаб ҳақидаги бахслар

Бўртанинг меркитлар кўлида бўлгани сабабли баъзи кишилар Жўжининг ҳақиқий отаси меркитлардан бири бўлиши мумкин деган гумонни илгари суришган.

Айниқса, Чигатой кейинчалик Жўжи билан тортишувларда уни «меркитнинг ўғли» деб ҳақорат қилгани ҳақида "Мугулларнинг махфий тарихи"да маълумотлар келтирилади.

Бу ҳақорат ака-укалар ўртасидаги муносабатларни янада ёмонлаштирган.

Чингизхоннинг муносабати

Манбаларга кўра, Чингизхон Жўжини ҳар доим ўзининг тўнгич ўғли сифатида тан олган.

У:

Жўжигга катта улус берган;
муҳим ҳарбий юришларга бошчилик қилдирган;
ворислик масалалари муҳокамасида уни ўз фарзанди деб атаган.

Чигатой Жўжининг насабини шубҳа остига қўйганида Чингизхон каттик газабланган ва:

«Жўжи менинг тўнгич ўғлимдир», деган мазмунда уни ҳимоя қилгани тарихий манбаларда қайд этилган.

Тарихчиларнинг баҳоси

Замонавий тарихчиларнинг аксарияти:

Жўжининг ҳақиқий биологик отаси ким бўлганини аниқлашнинг имкони йўқлигини;
мавжуд маълумотлар сиёсий рақобат таъсирида шаклланган бўлиши мумкинлигини;
Чингизхоннинг ўзи Жўжини ўз фарзанди сифатида тан олгани энг муҳим тарихий факт эканини таъкидлайдилар.

Ислом ҳуқуқи нуқтаи назаридан

Ислонда бир аёлнинг никоҳдаги фарзанди, агар эри уни инкор этмаса, шу эрга нисбат берилади.

Пайгамбар соллаллоху алайхи васаллам:

«Фарзанд тўшак сохибиникидир», деганлар.

Шунинг учун ҳеч қандай қатъий далил бўлмасдан туриб бир шахсни «зинодан тугилган» деб аташ жоиз эмас.

Хулоса

Жўжи хақидаги «зинодан тугилган» деган даъво тарихий манбаларда учрайдиган бахсли ривоятлардан биридир. Буни исботлайдиган қатъий далил мавжуд эмас. Аксинча, Чингизхон уни ҳаёти давомида ўзининг қонуний тўнгич ўгли сифатида тан олган ва унга улкан ҳудудларни бошқаришни ишониб топширган.

Шу сабабли тарихий нуқтаи назардан «Жўжи албатта зинодан тугилган» деган хулоса чиқариш илмий жиҳатдан асосли эмас.

Абу Муслим (профессор)